

Editor:

Hadrian Mateescu

Redactor:

Camelia Coste

Concept grafic

Silvia Olteanu, Alexandru Botea

DTP:

Radu Nan

Corector:

Dorina Lipan

Copyright © Haralamb Zincă, 1979

Copyright © 2021 Publishing Solutions

Este interzisă reproducerea integrală sau parțială a lucrării, sub orice formă, fără permisiunea scrisă a editurii.

Toate drepturile rezervate.

Casa Presei Libere, Corp A3-A4, Etaj 1

Tel.: 021.336.36.33

E-mail: office@publisol.ro

Găsiți cărțile noastre pe www.publisol.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ZINCĂ, HARALAMB

Eu, H.Z., aventurierul / Haralamb Zincă. - Petrești : Publisol,
2021

ISBN 978-606-9739-83-9

821.135.1

Tipărit la ARTPRINT

www.artprint.ro

„Dar priviți-mă în ochi!”

Geo Dumitrescu

LA 17 ANI, AM „MURIT” PENTRU PRIMA OARĂ. N-am făcut-o cu plăcere. Martor mi-e... Asta-i, că nu prea am martori. Trebuia să „mor”. Am dus multă muncă de lămurire cu mine, cu ai mei. Precum știți, se moare în fel și chip. Nu am făcut excepție de la regulă, am optat pentru una dintre cele două variante. Hotărârea de „a da ortu’ popii” am luat-o în noiembrie 1940: pe atunci, la putere se aflau Horia Sima și Ion Antonescu, iar pe străzile Bucureștiului, „înjunghiate” de cutremurul cel mare, se plimbau cu semeție prusacă „uniformele” Wehrmachtului.

Am „murit”, așa spune, în trepte: mai întâi am fost dat „dispărut”, radiat din Evidența populației... Mureau prea mulți oameni în perioada aceea, ca dispariția mea civică să fie demnă de a fi remarcată. Un timp, dar și acela foarte scurt, vecinii, precum și Cuțu (o cățea cu pete albe și negre, bizară în felul ei – în serviciul băcanului Dolingher, vecin cu noi) au sesizat absența mea din curtea înnobilită cu patru latrine turcești, pentru nu mai țin minte câte...

Cu scurgerea zilelor, dar mai ales a evenimentelor, vecinii și toți cei care m-au cunoscut au fost siliți să se împace cu gândul că „roșcovanul” – singurul exemplar de pe strada Negru-Vodă – a murit.

Așadar, cinci ani am fost „mort”, în care vreme, vă rog să mă credeți, am mai „murit” în câteva rânduri. Prin propria-mi experiență, vă pot asigura că doar prima „moarte” e ceva mai neplăcută, pe urmă, zău așa,

începi să-i prinzi gustul... Dar să mă întorc de unde am plecat. Există în destinul meu o coincidență formidabilă care, până și pe mine, mă lasă perplex. Am „murit” într-un noiembrie 1940 și după cinci ani, tot într-un noiembrie, am „înviat”, spre stupeoria vecinilor, obișnuiți de secole cu o singură și unică înviere. Stupefiată a fost și cățeaua Cuțu; până mi-a lătrat un „Bine-ai sosit!”, s-a văzut nevoită să mă adulmece ceva mai stăruitor.

Puțin mai sus vă dezvăluiam că a „muri” e al dracului de greu. De aici însă nu trebuie să trageți concluzia că a „învia din morți” ar fi o treabă mai ușoară. Și nu din pricina birocrăției, așa cum unii ar fi înclinați să creadă. Identitatea, de pildă, mi-am redobândit-o imediat. Ehei! (exclamația este proprie acelor zile) altele au fost obstacolele de care m-am lovit. V-ați pus vreodată întrebarea cum se poate reînnoda firul, și așa subțire, al vieții după un cincinal de „deces”? Când am „pogorât” de bunăvoie în „groapă”, lăsasem pe pământ un stat național-legionar și doi rivali care se înfruntau camaraderește pentru un loc de seamă în istoria numită „*Deutschland über alles*”. Și alta era lumea când m-am hotărât să mă „scutur de țărână” și să mă îndrept agale către vechiul meu domiciliu de pe strada Negru-Vodă nr. 36. Între timp, cea de-a doua mare conflagrație mondială luase sfârșit – punctul pe *i* îl pusese o bombă atomică –, iar destinele statului român erau conduse de un guvern de largă concentrare democratică. Intraseră din nou în arenă mai toate partidele, care se pregăteau intens și variat în vederea organizării alegerilor ce aveau să vină abia peste un an.

Dar s-o iau din nou de la „groapă”, ca să vă mai relev un obstacol. „Murisem” la 17 ani și „înviasem” la 22 de ani, ras, tuns și frezat de către cel de-al Doilea Război Mondial. „Revenisem” deci pe pământ bărbat în toată firea (adolescența mi-o îngropasem într-un prim bombardament aerian... primul sub care căzusem), totuși fața-mi prelungă și trasă trăda lumii înconjurătoare – din pricina coșurilor adolescentine – o abținere bărbătească destul de îndelungată. Da, asta era realitatea! De ce aș ascunde-o? Ca „mort”, sincer vorbind, nu prea am avut timp de aventuri galante și nici firea nu mi-a îngăduit să-mi trăiesc aventura sexuală oricum, oriunde, abuzând, să zicem, de legile războiului. Deoarece ca „mort” – uitasem să vă spun – am făcut o bună parte a războiului în tranșee, având chiar și un inamic în față: Wehrmachtul.

PE AI MEI I-AM REGĂSIT BINE ȘI SĂNĂTOȘI. Tatăl meu făcuse dovada cerută de Antonescu că luptase în războiul de întregire a țării, ca artilerist, în Regimentul 8 obuziere din Roman, și astfel familia i-a fost lăsată în pace – în aceeași locuință mizeră, „fabricând” șepci din zori și până-n noapte. Cinci duzini pe zi, doi oameni – tata și mama – o mașină de cusut Singer, o foarfecă uriașă, un calapod și un căzanel cu aburi. În absența mea nu intervenise nicio schimbare: mama stătea cocoșată la mașina de cusut; tata mănua cântând foarfeca și calapodul, iar către încheierea „fluxului tehnologic”, trecea la căzanelul cu aburi – netezirea șepcilor... Stați că mint! Survenise totuși o schimbare: materialul destinat celor 60 de șepci zilnice se numea acum... celofibră.

La apariția mea, am înregistrat următoarele cuvinte:

Mama (cocoșată de muncă și cu lacrimi în ochi):
Știam că n-ai murit și că într-o zi o să te întorci acasă!

Tata (ridicând foarfeca și întrerupându-și cupletul
Avea un picior foarte ușor): Ei, băiete, ai „murit tu cât
ai murit”, dar să vedem cum o să-ți fie traiul de-acum
încolo... Căci trebuie să faci ceva, nu-i așa?

Înainte de a „muri”, dormeam cu tata în pat, amândoi cu capul pe aceeași pernă. În celelalte două paturi, dormeau mama, sora mea cea mare și o nepoțică. Unica odaie a locuinței noastre am găsit-o așa cum am lăsat-o, deși în curtea cu cele patru latrine căzuse, la 24 august '44, o bombă germană. Până și lampa cu gaz atârna de același cui, iar când i se aprindea fitilul, dăruia pereților igrasioși același dans fantastic al umbrelor.

Încă din prima noapte a întoarcerii fiului „risipitor”, taică-meu m-a tratat ca pe un bărbat în toată firea și mi-a așternut să dorm la picioarele lui. Era un pat îngust, dar nu mai îngust decât un mormânt.

Da, nimic nu se schimbase în casa părintească! De acest adevăr mi-am dat seama și mai bine când, după miezul nopții, l-am simțit pe taică-meu că se dă jos din pat. Am deschis un ochi și l-am văzut cu lampa în mână pornind la vânătoare de ploșnițe. E drept, în cei cinci ani de dispariție, trăisem și văzusem multe. Precum știți, mortului îi cresc unghiile. Îmi creșteau și mie și, slavă Domnului!, am avut cu ce să mă scarpin sau să strivesc. De ploșnițe însă uitasem prin peregrinările mele! Și, în tăcerea nopții, urmărind vânătoarea tatei, am încercat un sentiment de ușurare. Așadar, „înviasem” de-a binelea, eram din nou acasă, iar întrebarea „Cum voi trăi de-acum încolo?” se cerea tratată cu toată seriozitatea,

adică morții cu morții, viii cu viii. Deci două tipuri de relații... sociale. Firește, pe mine mă interesa cea privitoare la cei vii. A fi sau a nu fi? Iată întrebarea!

DE UNDE ȘI CUM, DUPĂ O ABSENȚĂ DE CINCI ANI, să reiau aventura traiului cotidian? Un capăt al firului îl reprezentam chiar eu și-l țineam bine în mână. Dar de unde naiba să-l culeg pe celălalt, rupt în 1940? În chinuitoarele mele frământări, „reînnodarea” lua forma unui nou act de naștere. Cum și de unde să-l obțin? Cine să mi-l elibereze? Carul cu fân era mare cât un munte de necazuri!

În 1940, eram de trei ani băiat de prăvălie la un mare angrosist de manufactură de pe strada Gabroveni – Iulius Kohnfeld zis, după venirea la putere a guvernului naționalist Goga–Cuza, și „Sarvat S.A.R.” („Societatea anonimă română pentru vânzarea articolelor textile”). Avea acest angrosist în magazin optsprezece vânzători, doi băieți de prăvălie și doi oameni de serviciu. Țin minte că, încă din prima zi a angajării mele, a binevoit să mă anunțe: „*Costică* te vei numi de-acum încolo!” Dacă în clipa aceea m-ar fi pufnit râsul, aș fi fost pierdut. Așa că n-am râs: trebuia cu orice preț să muncesc, să aduc un ban în casă. *Costică* am rămas până în ceasul „morții”, căci vorba patronului era literă de lege. Ce să-i faci, i se părea lui că procesul de românizare a uriașului său negoț, pornit din inițiativa guvernului Goga–Cuza, se desăvârșea dacă mă chema *Costică*.

Vă rog să mă credeți că, după prima noapte dormită la picioarele tatălui meu, aș fi pornit chiar de-a doua zi, de dimineață, pe Gabroveni 6, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Dar Iulius Kohnfeld, acest negustor genial, descins

parcă dintr-o *Comedie umană* a Iașilor și care, cândva, își pornise negoțul de la zero, a izbutit în anii războiului să dobândească un pașaport antonescian și dus a fost, să se întâlnească cu depozitele sale de valută din Anglia și Elveția... Deci pe *Costică* nu mai aveam de unde să-l iau.

Tot așa, chiar din cea de-a doua zi a reînvierii mele, mi-aș fi îndreptat pașii spre strada Andrei Șaguna, în căutarea celui alt capăt al firului. Lăsasem pe această veche uliță bucureșteană o adolescentă – Anișoara. Prima mea iubire! Scria versuri fata cu care îmi petreceam serile pe dealul Patriarhiei, ținându-ne înfiorați de mână. Legionarii treceau în sus și în jos cântând amenințări cu moartea, iar noi ne plimbam visători. Ea visa să devină poetă, eu prozator (Uniunea Scriitorilor, Fondul literar nu se profilaseră încă la orizont). Când am fugit în lume, am dus pretutindeni cu mine icoana chipului ei și o poezie. O strofă o învățasem pe de rost și o recitam întruna, ca pe un poem interminabil:

*Tot mai ageră ca mintea
Ești tu inimioara mea,
Când ea tace îngreuiată,
Tu palpiți, tu simți ceva...*

Că era așa, că „inima palpita și simțea ceva” o va dovedi și strofa compusă de mine, pe front, într-un moment de acalmie:

*Mă uit în urmă singuratic.
Acolo de unde anii adolescenței
Au răsărit frumos, sălbatic.
Ca o floare a bunei dimineți!*

Mi se păreau versurile cele mai strașnice, cele mai... nemuritoare. Și sunt, pentru mine, nemuritoare.

Iată însă că prima mea iubire, crezându-mă mort de-a binelea, s-a grăbit să facă nuntă cu un alt flăcău. Se îndrăgostise de unicul vânzător al magazinului de mobilă veche al tatălui ei, un om bun la suflet și care, după 23 August, a fost arestat pe nedrept și nu s-a mai întors niciodată la ai lui.

Așadar, „priveam în urmă singuratic” și constatam cu deznădejde că un alt capăt al firului – cel al primei mele iubiri – se pierduse în timp pentru totdeauna.

DE-AȚI ȘTI CÂTE PROBLEME ÎNTÂMPINĂ UN „MORT” care se încapățânează să se întoarcă printre cei vii! Am învățat să muncesc de mic copil. De la 11 ani. Nu exagerez și nici nu urmăresc să impresionez pe nimeni. Pe vremea aceea, niciun sociolog nu-mi dezvăluise că munca înobilează. Pur și simplu, la masă eram cinci guri: una dintre ele era a unui frate, zețar de meserie, bolnav încă de la 18 ani de tuberculoză. Tusea lui, precum și dorința mea de a-l salva (ceea ce s-a dovedit imposibil) m-au trimis la stăpâni. Copil fiind, am intrat de bunăvoie în angrenajul social al muncii și, de atunci, n-am mai ieșit din el... Și ca „mort” muncisem: la plivitul cartofilor, la culesul bumbacului, am și văcărit (bătusem munții Uzbekistanului cu cirezile de vite), ca, în cele din urmă, să mă specializez în săpatul tranșeelor și în tragerile cu tot felul de tipuri de armă, inclusiv cu aruncătoarele de mine.

Într-un cuvânt, practicaseam meserii care, trebuie să recunoașteți, acum, revenit pe străzile Bucureștiului, nu

prea aveau căutare. Iar a trăi pe spinarea părinților – ce-i drept, „fabricanți de șepci” – găseam că-i umilitor.

Deci încotro? Eram ca un car împotmolit în glodul drumului. De aceea mi-au și sărit în ajutor membrii familiei, cunoscuții; au avut loc și câteva consilii. Extrag la întâmplare câte ceva din „procesele-verbale” păstrate cu grijă în „arhivele”... memoriei.

B., sora mea (cu gândul în altă parte): Să vedem... Să căutăm... Trebuie să-i găsim ceva...

E., sora mea vitregă: La urma urmei, de ce n-ar învăța coafura? Amintiți-vă! Avea talent. Dacă rămânea la Schecter (Salon de coafură pe str. col. Orero. Împlinisem 12 ani, iar patronul mă angajase împotriva legilor în vigoare), ar fi ajuns astăzi coafor de lux. Era precoce în meserie! Amintiți-vă numai ce bucle frumoase știa să facă!

O vecină (ca toate vecinele, binevoitoare): Să se însoare! Eu asta zic. Am o partidă așa de bună pentru el, că o să mă pomenească toată viața. Fată cu casa gata aranjată. Și fată... Fată mare, pun mâna-n foc pentru ea... Are „tăieței”! (Poreclă postbelică dată dolarilor la bursa neagră.) Mă uit la dânsul – așa să am eu bine – că se potrivesc de minune. Gata! Mâine vederea...

Curiozitatea, am în vedere acel tip de curiozitate care reprezintă un combustibil de bază pentru un scriitor, sălășluia în mine încă de mic. Ce ne-am face fără ea? Cum am mai detecta noi „materia primă” necesară literaturii? În consecință, ardeam de curiozitate să trăiesc „o vedere” și să mă uit în ochii „partidei”. Spre uluirea tuturor, mai ales a tatălui meu, am spus: „Vreau să mă însor! Vreau «vederea»!” Și iată așa, într-una din seri, vecina a invitat „partida” să-i facă o vizită. Iar eu, ca din întâmplare,

trebuia să trec pe acolo și s-o întreb: „Madam Le..., nu știți cât e ceasul?” Mi-am jucat rolul perfect. Știam să întreb cât e ceasul, deși nici la cei douăzeci și doi de ani ai mei nu apucasem încă să am unul de mână sau de buzunar. Ei, și intrând în casa vecinei, vă dați seama că ea „s-a simțit” și m-a prezentat musafirei. Așa am făcut cunoștință cu „partida”, așa a început „vederea”. Și zău, când m-am uitat mai bine la dânsa, m-a cuprins deodată mila... de ea, dar, mai ales, de mine.

Un vecin (cel mai bogat din curte, căci era „fabricant de plăcinte” pe Calea Văcărești, cu un dever de invidiat): Spiritul denaturat are mare căutare pe piață. Știu eu un depozit și am acolo o legătură. Capitalul îl dau eu, el trebuie să se ducă până la depozit, să ridice spiritul și să-l ducă la adresa pe care i-o dau... Cu un singur transport trăiește o săptămână ca un Don Juan.

De ce ca un Don Juan, vă rog să mă credeți, n-am prea priceput.

Mama (fără să-și ia ochii de la șapca pe care o trăgea la mașina de cusut): De ce să nu-și deschidă o tarabă cu mărunțișuri, în piață? Am lua un împrumut de la Banca de Credit și l-am pune pe picioare. Uită-te la domnu' Tică ce deștept a fost și ce bine-i merge cu taraba din piață.

Tata (zburându-i-se lavaliera de la gât, relicvă încă dinainte de Primul Război Mondial): Nu, nu, niciodată! Auzi vorbă! Tarabă! În vremurile noastre! Mai întâi, să se ducă la partid, să-și rezolve situația. Pe urmă, o să stea aici lângă mine și o să-l învâț meseria noastră. Revoluția are nevoie de șepci, nu de tarabe!

Cu toții îmi voiau binele, și părinții, și vecinii, și cunoscuții. Mă doreau la casa mea, gospodar așezat.

Mai ales mamei îi era teamă să nu mai „mor” o dată. Niciunul dintre ei, nici măcar sora mea B., nu știa că în sacul soldătesc de campanie – averea cu care mă întorsesem de pe front – păstram, împreună cu gamela și lingura, un caiet doldora de cuvinte și că, în filele sale, se ascundea germenul viitoare mele nefericiri – literatura...

În cele din urmă, m-am ridicat pe propriile-mi picioare, așa cum o mai făcusem în nenumărate rânduri pe front, înainte de a porni la atac. De data asta însă, aveam nevoie, dacă voiam să supraviețuiesc, de un punct de sprijin, iar acesta, simțeam instinctiv, sălășluia ascuns undeva în timpul trecut. Am pornit, deci, în căutarea zilei de ieri...

MAI DEMULT, UN REPORTER DE LA RADIO mă chestionase cu privire la copilăria mea. Îmi amintesc că îmi rezolvasem copilăria scurt și concis, apelând la o singură frază: „Tovarășe, eu am avut parte de o copilărie fără copilărie!” Suna frumos, tulburător. Pe atunci, asemenea fraze aduceau lacrimi în ochii unora. Mințeam însă. Dar pentru a înțelege acest adevăr, a fost necesar să mai trec prin câteva înfruntări dure cu viața.

În realitate, am avut o copilărie frumoasă, ce-i drept, cam scurtă, în schimb variată și tumultuoasă. De aceea, precum veți constata, o și împart în două „epoci” distincte.

M-am născut la 4 iulie 1923, în dulcele târg al Romanului. (Toate orașele din Moldova sunt dulci mulțumită teilor, salcâmlor și, în general, livezilor. Însă orașul meu natal deținea și deține un plus